

LIITE 1

Nykytilan arvio ympäristöministeriön politiikka-alan keskeisistä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvorajapinnoista sekä haasteista

Nykytilan arvioinnin taustaa

Ympäristöministeriön toiminnallisen tasa-arvotyöryhmän arvion mukaan sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistyö on käynnistynyt ja etenee ministeriössä hyvin, mutta syventämistä tarvitaan, jotta edistämismääräiset tavoitteet täytetään vielä täysimääräisemmin. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman valmistelu aloitettiin laatimalla nykytilan kartoitus, jossa tunnistettiin ympäristöministeriön politiikka-alan keskeisiä tasa-arvo- sekä yhdenvertaisuusrajoitteita ja haasteita. Samoin nykytilan arviointi on laadittu hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimenpiteen 7.2 veloitteen toteuttamisen tueksi ("Kaikki ministeriöt tekevät tasa-arvotyötä ja selvittävät politiikka-alansa keskeiset tasa-arvohaasteet"). Ympäristöministeriön toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on rakennettu tehdyille nykytilan arvioinnille sekä osastojen ja yksiköiden erikseen valitsemien painopistealueiden ympärille. Suunnitelmassa esitettyjä ylempien tason tavoitteita on pyritty osittain avaamaan myös itse nykytilan arvioissa. Valmistelussa on vahvasti pyritty osallistamaan talon väki johtoa myöten.

Nykytilan arviointi suoritettiin erillisellä kyselyllä, joka toteutettiin toiminnansuunnittelun rinnalla loppusyksystä 2017. Kyselyssä osastoja ja tulosalueita pyydettiin arvioimaan tulevien vuosien keskeistä suunniteltua toimintaa myös sukupuolten tasa-arvon ja ihmisten yhdenvertaisuuden kannalta. Käytetty kyselymenetelmä oli jotakuinkin seuraava:

- Missä keskeisissä toiminnoissa on tunnistettu olevan vahva yhdenvertaisuus- ja/tai tasa-arvoliittyntä?
- Miten näissä toiminnoissa on huomioitu yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökohdat?
- Onko tunnistettu selviä yhdenvertaisuus- tai tasa-arvohaasteita keskeisissä toiminnoissa?
- Mitä tulisi kehittää edelleen?

Tehdyn kyselyn perusteella voidaan todeta, että ympäristöministeriön politiikka-alan keskeiset haasteet liittyvät enemmänkin yhdenvertaisuuteen laajassa merkityksessä kuin suoraan sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Nykytilan arvion perusteella on nähtävissä, että haasteiden painopiste liittyy ympäristöministeriössä esimerkiksi valtion asuntopolitiikkaan sekä siihen liittyvään rahoitukseen. Tämän vuoksi lähiympäristö ja asuminen -kokonaisuuden osalta on tulevaisuudessakin oleellista painottaa sen merkitystä, että laadittujen selvitysten perusteella suunniteltavissa jatkotoiminnoissa korostetaan sellaisia toimia, jotka osaltaan edistävät yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista yhteiskunnassa. Lisäksi erityinen tasa-arvonäkökulma on joltain osin tunnistettu asunnottomuuden ennaltaehkäisyohjelman valmistelussa: Jatkossakin on siten pidettävä mielessä, että asunnottomuustyöllä voidaan tukea ja tuetaankin myös sukupuolten tasa-arvoa, sekä naisten että miesten erityistarpeiden huomioimista. Kyselyssä tunnistettiin myös yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon rajoitteita muissakin erinäisissä hankkeissa esimerkiksi valtioneu-

voston selonteossa keskipitkän aikavälin ilmastopoliittikan suunnitelmasta vuoteen 2030. Esille nousi myös luonnonsuojelualueiden käytettävyys, saavutettavuus ja esteettömyys eri ihmisryhmille. Samoin vahva kytkentä yhdenvertaisuuteen liittyy luonnonsuojeluasioiden osalta saamelaisten aseman turvaamiseen eritoten kysymyksiin koskien arktista ympäristöyhteistyötä, kulttuuria ja perimätietoa. Tasa-arvotyöryhmä on ottanut tarkasteluun ja seurantaan edellä mainitut kokonaisuudet. Tämän vuoksi ne ovat nostettu myös tässä tarkastelussa keskiöön. Ennen tarkempaa nykytilan läpikäyntiä on lukijalle todettava, että esitys ei ole kaiken kattava, vaan sinne on valikoitu osastojen ja yksiköiden esityksestä erinäisiä kokonaisuuksia.

Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelma 2016 – 2019 (AUNE-ohjelma)

Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmaa (AUNE) toteutetaan vuoden 2019 loppuun asti. Aune-ohjelmaan kuuluvassa asunnottomuuden ennaltaehkäisyn kuntastrategiat -hankkeessa on tehty toimintaympäristön analyysi sukupuolinäkökulmasta. Tämän mahdollistaa se, että asunnottomuutta tilastoidaan ja seurataan sekä palvelumuotoja kehitetään Suomessa myös sukupuolinäkökulmasta. Tilastointien mukaan pääosa asunnottomista (noin ¾) on miehiä eli asunnottomuus koettelee erityisesti miehiä. Koska suurin osa asunnottomista on ollut ja on edelleen miehiä, on myös asunnottomien palveluja perinteisesti kehitetty miesten lähtökohdista. Tilastoista käy ilmi, että vuonna 2017 asunnottomien naisten määrä oli 1544. Pitkäaikaisasunnottomista on naisia 28 %. (lähde ara.fi). Erikseen on syytä seurata ja tarkastella naisten pitkäaikaisasunnottomuutta sekä pohtia mahdollisia tilannetta parantavia toimia. Tärkeää on esimerkiksi asunnottomien tai asunnottomuusuhan alla olevien naisten asumispolkujen turvaaminen monitoimijaisella yhteistyöllä, jonka keskiössä on ilmiön tekeminen näkyväksi, uudet asumisratkaisut, osaamisen ja työmuotojen kehittäminen ratkaisujen löytämiseksi ja ongelman ennaltaehkäisyksi. Y-säätiö on käynnistänyt STEA:n rahoituksella hankkeen, jolla tavoitellaan naisten asunnottomuuden vähentämistä ja asumispolkujen turvaamista useiden toimijoiden yhteistyöllä. Tavoitteena on löytää asunnottomuutta ehkäiseviä ratkaisuja esimerkiksi uusilla asumismalleilla ja kehittämällä erilaisia työmuotoja.

Huoneistoistoturvavakuutusta koskeva pilottihanke oli osa hallituksen hyväksymää asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelmaa (2016–2019), jolla pyritään asunnottomuuteen johtavien ongelmien tunnistamiseen mahdollisimman varhain. Suomi on ainoa EU-maa, jossa asunnottomuus on viime vuosina laskenut taloudellisesta taantumasta huolimatta. Ympäristöministeriön, LähiTapiola Pirkanmaan ja vuokra-asuntojen omistajien ja palvelutuottajien pilottihankkeessa etsittiin helpotusta kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten asunnonsaantiin uuden vakuutuskokeilun avulla. Heikoimmassa asemassa olevilla on usein asuntoon ja asumiseen liittyviä maksuhäiriömerkintöjä. Vuoden 2016 lopussa Suomessa 373 100 henkilöllä oli maksuhäiriömerkintä. Eniten maksuhäiriöisiä oli 25–34-vuotiaissa miehisä. Luottotietojen menettäminen estää käytännössä kotivakuutuksen saannin ja sen seurauksena vuokrasopimuksen solmimisen. Erityisen vaikeassa asemassa ovat muun muassa mielenterveyskuntoutujat, asunnottomana vankilasta vapautuvat ja vuokravelkaantumisen tai häiriökäyttäytymisen vuoksi asuntonsa menettäneet. Pilottihankkeessa LähiTapiolan kehittämä, vuokranantajan ottama huoneistoturvavakuutus korvasi vuokralaisen henkilökohtaisen kotivakuutuksen. Asunnon kuukausivuokran osana maksettavalla kohtuuhintaisella huoneistoturvavakuutuksella oli mahdollista vakuuttaa joko huoneiston kiinteät sisustukset tai koko rakennus. Pilottihankkeeseen osallistui eri puolilta Suomea 19 yhteisöä, joiden vakuu-

tuksen piirissä oleva vuokra-asuntokanta oli vuoden 2017 lopussa yhteensä 1 394 asuntoa. Pilottihankeen merkittävimpana tuloksena voidaan pitää sitä, että uuden vakuutuksen avulla taloissa jo asuvien asunnottomuuden riski väheni ja asumisen jatkuvuus ja turvallisuus vahvistuivat. Parantunut vakuutusturva mataldasi myös omistajayhteisöjen kynnystä vuokrata asuntoja kaikkein haastavimmille asukkaille.

AUNE-ohjelman tavoitteena on jatkaa asunnottomuuden vähentämistä. Ohjelman toimeenpanossa on huomioitu soveltuvin osin, eritoten ohjelman mukaisissa kuntastrategioissa, yhdenvertaisuus- ja sukupuolinäkökohdat. Sukupuolinäkökulma on huomioitu hankkeen toiminnassa (valtavirtaistaminen). Yhtenä osatoimenpiteenä seitsemän sopimuskaupunkia ottivat vuoden 2017 loppuun mennessä käyttöönsä asunnottomuutta ennaltaehkäisevät strategiat/suunnitelmat, joiden valmistelussa ja toimeenpanossa on ohjattu sisällyttämään ja huomioimaan myös yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökohdat. Hankekunnissa asunnottomuuden ennaltaehkäisystrategioiden laatimisen ensimmäinen vaihe oli tunnistaa asunnottomuuden riskiryhmät ja asunnottomuuteen johtavat polut. Tunnistamisvaiheessa riskitekijöitä ohjattiin tarkastelemaan sekä mies- että naisnäkökulmasta. Valmistelussa painotettiin, että on tärkeä tunnistaa sukupuolten mahdolliset erityisyydet, jotta ne voidaan myös huomioida strategioiden laadinnassa toimenpidetasolla. Myös kokemusasiantuntijoiksi valittiin sekä miehiä että naisia. Ministeriössä on järjestetty suvaus-koulutusta, jossa yhtenä osana tarkasteltiin AUNE-ohjelmaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulmista.

Sen lisäksi, että tasa-arvotyöryhmässä on seurattu ja seurataan jatkossakin, miten yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkökulma on ohjelmassa ja sen toteuttamisessa huomioitu, olisi jatkossa syytä harkita edelleen, miten näitä näkökulmia voitaisiin toimeenpanossa terävöittää. Esimerkiksi harkittavaksi voisi esittää sen tarkastelu, miten kuntastrategioiden toimeenpanon seurannassa on huomioitu yhdenvertaisuus- ja tasa-arvo.

Valtioneuvoston selonteko keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta vuoteen 2030 (KAISU)

KAISU ohjelman valmistelussa on aktiivisesti pyritty tunnistamaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusrajapintoja ja mahdollisia haasteita. Syyskuussa 2017 hyväksytyyn keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman sukupuolivaikutukset arvioitiin suunnitelman valmisteluvaiheessa. Sen lisäksi, että ympäristöministeriössä KAISU on valittu yhdeksi esimerkiksi mukaan suvaus-tarkasteluun, järjestettiin ilmastosuunnitelma 2030:n sukupuolivaikutusten arvioinnin työpaja laajalle sidosryhmäverkolle. Tilaisuudessa käytettiin tukena ulkopuolista konsulttia. Ministeriössä on järjestetty myös suvaus-koulutusta, jossa yhtenä osana tarkasteltiin KAISU-suunnitelmaa yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulmista.

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa on useita osa-alueita, joilla voi olla vaikutusta sukupuolten tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Suoria haasteita ei tunnistettu, mutta rajapintoja paljonkin. Ilmastosuunnitelman tavoitteet eivät välttämättä ole sukupuolivaikutusten suhteen neutraaleja, vaan eroja voi olla esimerkiksi siinä, miten naiset ja miehet osallistuvat tavoitteita koskevaan päätöksentekoon, miten he toimivat arjessa ja kuluttajina, mitä pitävät tärkeänä ja miten eri tavoitteet heihin vaikuttavat. Valmistelussa on tunnistettu, että suomalaisten työmarkkinoiden voimakkaan sukupuolen mukaisen seg-

regaation vuoksi ilmastosuunnitelman tavoitteilla voi olla myös erilaisia vaikutuksia mies- ja naisvaltaisiin aloihin.

Ilmastosuunnitelman sukupuolivaikutusten arvioinnin keskeinen anti liittyy suunnitelman toimeenpanoon. Vaikutusarvioinnissa tunnistettiin toimeenpanon kannalta keskeisiä kysymyksiä. Näitä olivat erityisesti kaupunkien liikennesuunnittelu ja kulutuksen ohjaukseen liittyvät asiat kuten kokeilutoiminta ja informaatio-ohjaus. Lämmityksen tai muiden teknisten keinojen osalta sukupuolella voi olla vaikutusta informaatio-ohjauksen toimivuuteen, ja viestintäkampanjoissa on esimerkiksi hyvä kiinnittää huomiota siihen, minkälaisissa rooleissa eri-ikäiset naiset ja miehet esitetään. Joukkoliikenteen edistäminen asettaa haasteita muuttaa erityisesti miesten käyttäytymistä. Toisaalta joukkoliikenteen koettu turvallisuus tai turvattomuus saattaa vaikuttaa naisten halukkuuteen käyttää julkista liikennettä. Naisten ja miesten ruokatottumusten erojen analysointi voi olla hyödyllistä, kun pohditaan, miten kannustetaan kansalaisia vähentämään omaa hiilijalanjälkeään.

KAISU suunnitelman toimet ovat suurelta osin ylätason tavoitteita, joten sukupuolivaikutukset konkretisoituvat tarkemmin suunnitelman toimeenpanossa. Sukupuolivaikutusten arviointia on syytä jatkaa myös seuraavien suunnitelmien valmistelussa. Sukupuolivaikutusten arviointia on tulevaisuudessa harkittava ohjattavaksi ja otettavaksi painokkaammin osaksi kuntien ilmastotyön kehittämistä, koska sukupuolivaikutukset ovat merkittävimmät suunnitelman toimeenpanossa ja paikallistasolla. Lisäksi on tarkasteltava tarvetta tältä osin kuntien ilmastotyötä koskevalle koulutukselle. Jatkossa tuleekin keskittyä siihen, miten suunnitelman toimeenpanossa ja seurannassa huomioidaan myös yhdenvertaisuus- ja sukupuolinäkökulmat. Sukupuolivaikutukset tulisi huomioida ilmastosuunnitelman toteutuksessa kirjaamalla sukupuoli- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi osaksi toimeenpanon ohjausta ja seurantaan. Sukupuolivaikutusten arviointihankkeessa työstettiin kaupunkien ilmastotyön suunnittelun tueksi opas sukupuolivaikutusten arviointiin päästöjen vähentämistoimiin liittyen. Oppaan jalkauttaminen kuntien käyttöön tehdään mm. suunnitteilla olevan suvaus-hankkeen kautta, johon mukaan valitaan lähitulevaisuudessa liikennesuunnittelua tekeviä erikokoisia kuntia ja kaupungeja.

Metsähallituksen ohjaus: Luonnonsuojelualueiden käytettävyys ja saavutettavuus sekä saamelaiden asema

Metsähallitus on valtion liikelaitos, jonka tehtävänä on hoitaa ja kehittää vastuullisesti valtion omistamia maa- ja vesialueita siten, että ne hyödyttävät mahdollisimman hyvin koko yhteiskuntaa. Luonnonsuojelualueverkoston hoitoa- ja käyttöä sekä valtion luonnonsuojelutarkoituksiin varattuja maa- ja vesialueita hallinnoi Metsähallituksen luontopalvelut.

Palveluiden osalta yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon liittyy eritoten kysymykset koskien luonnonsuojelualueiden käytettävyttä ja saavutettavuutta eri ihmisryhmille. Oleellista on tunnistetusti luonnon virkistyskäytön edistäminen siten, että luonnon virkistyskäyttömahdollisuuksia edistetään tasapuolisesti kaikkialla Suomessa varmistamalla mm. palveluiden esteettömyys. Onkin tärkeää soveltuvin osin korostaa esteettömyyttä osana kansallispuistojen ja muiden luonnonsuojelualueiden kulkureittejä ja rakenteita. Viimekädessä yhdenvertaisuuden turvaa jokamiehen oikeudet eli jokaisen Suomessa oleskelevan mahdollisuus

käyttää luontoa siitä riippumatta, kuka omistaa alueen tai on sen haltija. Niistä nauttimiseen ei tarvita maanomistajan lupaa eikä niistä tarvitse maksaa.

Lisäksi Metsähallituksen luontopalvelut hallinnoi suurta osaa saamelaisalueesta. Tämän vuoksi on tärkeää, että mahdollisimman täysimääräisesti jatkossakin noudatetaan niitä lain mukaisia toimintavelvoitteita, joilla pyritään turvaamaan saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset. Metsähallituksen hallinnassa olevien luonnonvarojen hoito, käyttö ja suojelu on sovitettava yhteen saamelaisalueella siten, että saamelaisten kulttuurin harjoittamisen edellytykset turvataan. Esimerkiksi Arktinen YVA –hankkeessa on nimenomaisesti keskiössä alkuperäiskansojen osallistumisoikeuksien ja mahdollisuuksien edistäminen YVA-menettelyissä.

Metsähallituksen Luontopalvelut otti ensimmäisenä maailmassa käyttöön alkuperäiskansojen perinteistä tietoa koskevan biodiversiteettisopimuksen 8 artiklaan liittyvän Akwé:Kon-ohjeistuksen hoito- ja käyttösuunnitelmissa. Ohjeiden käytön toimintamallia on päätetty käyttää myös koko MH-konsernissa, ainakin luonnonvarasuunnitelmien ja HK-suunnitelmien laadinnassa saamelaisten kotiseutualueella. Akwé: Kon-ohjeet ovat menettelytapa, jonka kautta turvataan saamelaisten vaikutusmahdollisuudet ja etsitään keinoja, joiden kautta kielteisiä vaikutuksia saamelaiskulttuurille voidaan hillitä. Toimintamallin tarkistaminen on vireillä. Toiminnallisen tasa-arvotyöryhmän on syytä nostaa harkittavaksi sen seuranta, miten yhdenvertaisuus- ja sukupuolinäkökulmat huomioidaan järjestetyissä palveluissa sekä miten saamelaisten asema huomioidaan keskeisissä toimitissa.

Lisäksi keskeinen yhdenvertaisuusrajapinta liittyy geenivaroihin ja sitä koskevaan säännöstöön. Geenivarvoja koskevissa säädöksissä ja kansainvälisissä sopimuksissa alkuperäiskansoilla (Suomessa saamelaiset) ja niiden oikeuksilla (erityisesti geenivarvoja koskevaan perinteiseen tietoonsa) on keskeinen rooli. Voimassa on erityinen geenivaralainsäädäntö, jota sovelletaan maahantuotaviin geenivaroihin ja niihin liittyvään alkuperäiskansojen perinteiseen tietoon. Kyseisellä lainsäädännöllä on pantu täytäntöön Nagoyan pöytäkirjan määräykset geenivarojen ja niihin liittyvän alkuperäiskansojen perinteisen tiedon saatavuudesta ja hyötyjen jaosta.

Lisäksi kyselyssä nousi esille ilmastofoorumin tärkeä merkitys eritoten alkuperäiskansojen osallistamisessa. Ilmastofoorumin perustamisesta päätettiin osana Pariisin sopimusta, ja foorumin toiminnan käynnistämistä sovittiin marraskuussa COP23-ilmastokokouksessa Bonnissa. Suomi pitää alkuperäiskansojen foorumin toiminnan nopeaa käynnistämistä tärkeänä. Alkuperäiskansat ovat olleet mukana kansainvälisissä neuvotteluprosesseissa jo pitkään luonnonsuojelun puolella. On tärkeää, että alkuperäiskansojen arvokas kokemus ja tieto saadaan myös ilmastonmuutoksen hillitsemisen ja siihen sopeutumisen tueksi. Alkuperäiskansojen ja YK:n ilmastopöytäkirjan osapuolten edustajia ympäri maailmaa kokoontui 27.-28.2.2018 Helsinkiin epäviralliseen tapaamiseen. Tapaamisessa keskusteltiin YK:n ilmastopöytäkirjan alaisen alkuperäiskansojen ilmastofoorumin käynnistämisestä. Ilmastofoorumin tavoitteena on parantaa tiedonjakoa ja alkuperäiskansojen osallistumista sekä tuoda alkuperäiskansojen perinteistä ja paikallista tietoa ilmastoneuvottelujen päätöksenteon tueksi.

Valtion asuntopoliittikka ja valtion tukema asuntorahoitus

Ympäristöministeriössä toteutetaan perustuslain 19 §:n mukaista julkisen vallan tehtävää edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tuetaan asumisen omatoimista järjestämistä. Valtion tukema asuntorahoitus on eräs keskeinen keino em. tavoitteiden edistämiseksi. Valtion tukemalla sosiaalisella asuntotuotannolla parannetaan erityisesti pienituloisten ja vähävaraisten kotitalouksien sekä muiden erityistä tukea asumisessaan tarvitsevien ihmisten mahdollisuuksia löytää tarpeitaan vastaava asunto. Asuntorahoituksen lisäksi toteutetaan erilaisia asumiseen liittyviä ohjelmia ja yhteistyöhankkeita, joilla lisätään asumisen yhdenvertaisuutta positiivisen erityiskohtelun kautta ja parannetaan asukkaiden mahdollisuuksia osallistua oman asuinympäristönsä suunnitteluun läpäisevänä periaatteena erilaisissa ohjelmissa ja yhteistyöhankkeissa.

Jatkossakin on pyrittävä edistämään kaikkien ihmisten mahdollisuuksia elämäntilanteeseensa sopivaan asumiseen. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökohtia korostetaan vahvasti erinäisin toimenpitein asuntopoliitikassa esimerkiksi:

- rakennusten esteettömyysasetuksen ja ohjeiden valmistelu ja voimaansaattaminen sekä informaatio-ohjaus, koulutus ja yhteistyö,
- ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelman ja sen exit planin toteuttaminen,
- yhteistyö STM:n Koti- ja omaishoidon kärkihankkeen ja maakuntien kanssa ikääntyneiden asumisessa,
- kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano yhdenvertaisuutta ja osallistamista toteuttaen,
- selvitys romanien asumistilanteesta, tulosten perusteella suunnitellaan ja toteutetaan jatkotoimenpiteitä,
- selvitys yhdenvertaisuuden toteutumisesta valtion tukemissa, kehitysvammaisille ihmisille tarkoitetuissa asuntohankkeissa, toteutetaan tarvittavia toimenpiteitä,
- maahanmuuttajien asumista tukeminen muun muassa vahvistamalla monikielisen asumiseen liittyvän tiedon saatavuutta,
- asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman toimeenpano (otettu myös omaksi kohdakseen),
- sosiaalisen asuntotuotannon tukemiseen käytettävän valtion korkotukijärjestelmän kehittäminen kohtuuvuokraisen asuntotarjonnan lisäämiseksi.

Laadittujen selvitysten perusteella suunniteltavien jatkotoimien osalta on pyrittävä korostamaan sellaisia toimia, jotka osaltaan edistävät yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon toteutumista yhteiskunnassa. Näistä tarkemmin alla.

Esteettömyys

Rakennetun ympäristön esteettömyys on edellytys yhdenvertaisuuden toteutumiselle (esim. vammaiset ja ikääntyneet). Olemassa oleva rakennettu ympäristö on vielä varsin esteellistä, mikä on suuri haaste. Myös asenteet esteettömyyttä kohtaan ovat edelleen haaste: esteettömyys ei ole vielä peruslähtökohta, vaan se mielletään erityisratkaisuksi. Suunniteltuja toimenpiteitä, joilla voidaan osaltaan edistää myös yhdenvertaisuutta ovat esimerkiksi seuraavat:

- Valtioneuvoston asetuksen rakennuksen esteettömyydestä tarkoitukseen on edistää ihmisten yhdenvertaisuutta. Uuden asetuksen toivotaan yhdenmukaistavan tulkintoja, mikä osaltaan edistää yhdenvertaisuutta.
- Esteettömyysasetukseen liittyvien soveltamisohjeiden valmistelu, informaatio-ohjaus eritoten tekeillä oleva suunnitteluopas "Esteetön rakennus ja ympäristö" ja asenteisiin vaikuttaminen.
- Koulutus ja yhteistyö (mm. esteettömyysasetuksen jalkauttaminen osallistamalla rakennusvalvonnoille ja suunnittelijoille suunnattuihin koulutustilaisuuksiin).

Eri väestöryhmien asuminen

Ikääntyneet

Ikääntyneiden kohdalla ei ole suuria eroja sukupuolten välillä. Naiset ovat kuitenkin pienituloisempia ja elävät pitempään. Omakotitalojen ylläpito on hankalampaa, samoin muuttoihin liittyy ongelmia. Ikä-asken exit planissa ja STM-yhteistyössä ei ole tullut esille erityisiä tasa-arvo- tai yhdenvertaisuushaasteita. Vastattaessa yksilöllisiin tarpeisiin, olivatpa ne asumiseen tai palveluihin liittyviä, vastataan molempien sukupuolten tarpeisiin.

Ikääntyneiden kotona asumista voidaan tukea myös arjen sujumista tukevilla palveluilla. Julkisten palvelujen digitalisaatioon sisältyy kuitenkin tekijöitä, jotka voivat lisätä ikääntyneiden eriarvoistumista. Ihmisillä, jotka eivät voi käyttää digitaalisia palveluja, on muita kansalaisia heikommalla mahdollisuudella saada tietoa asioista ja esim. verrata erilaisia palveluvaihtoehtoja toisiinsa. Este käyttää digitaalisia palveluja voi muodostua hidasteeksi myös kasvokkain tapahtuvan palvelun varaamiselle ja saamiselle. Tämän vuoksi on tärkeää jatkaa yhteistyötä alan toimijoiden kanssa teknologian hyödyntämiseen liittyen kotona asumisen tukemisessa, myös eri yhdenvertaisuushaasteiden näkökulmasta. Valtiovarainministeriön AUTA-hankkeessa (Digituen toimintamalliehdotus. AUTA-hankkeen projektiryhmän loppuraportti, 19.12.2017, valtiovarainministeriö) tunnistettiin seuraavia syitä siihen, miksi kansalaisten kyky siirtyä digitaalisten palveluiden käyttöön voi olla rajoitettua:

- 140 000 yli 65-vuotiaasta on pienituloisia, joten laitteiden hankinta voi olla kynnyksikysymys.
- 300 000:lla yli 75-vuotiaalla ei ole tietokonetta.
- 500 000:lla yli 65-vuotiaalla ei ole älypuhelinia.
- Neljännes yli 65-vuotiaasta (n. 242 000) ei ole koskaan käynyt netissä.
- 5 %:lla (n. 250 000) väestöstä on näkövamma, lukivaikeus tai muu toimintarajoite. Näillä ryhmillä on vaikeuksia netin käytössä, jos heillä ei ole käytössään asianmukaisia apuvälineitä tai si-vustot eivät ole saavutettavia apuvälinekäyttäjille.
- 393 000 suomalaisella on muisti- tai muita kognitiivisia oireita, jotka haittaavat arkea, ja heistä 192 000:lla on diagnosoitu muistisairaus.
- Kielimuurin taakse jäävät esimerkiksi maahanmuuttajat.

Lisäksi on huomioitava, että maahanmuuton myötä myös iäkkäiden maahanmuuttajien määrä lisääntyy. Iäkkäät maahanmuuttajat ovat Suomessa melko tutkimatonta aluetta. Ikääntyneiden maahanmuuttajien joukko on hyvin heterogeeninen, osa on tullut Suomeen pakolaisina, osa siirtolaisina ja paluumuuttajina, jotkut työn tai perheen perässä. Yksinäisyys on yksi vanhusten suurimmaksi koettuja ongelmia. Vähem-

mistöt, olivatpa he sitten maahanmuuttajia tai vaikka seksuaalivähemmistöön kuuluvia vanhuksia, ovat erityisessä vaarassa jäädä yksin. Tämän vuoksi on tärkeää järjestää ja ylläpitää ikääntyneille maahanmuuttajille suunnattuja erityistoimenpiteitä. Asuinalueilla tarvitaan enemmän yhteisöllisyyttä tukevia toimia esim. yhteistiloja tapaamispaikoiksi. Yhtä tärkeää on julkisten, monikulttuuristen tilojen luominen. Kansainvälisen [Help Age International](#) -järjestön ”Ikääntyneiden hyvinvointi” -selvityksessä tarkasteltiin mm. hyvinvointia ylläpitäviä asuin- ja toimintaympäristöjä, joihin katsotaan kuuluvan useita tekijöitä mm. koettu turvallisuus asuinympäristössä. Nämä tekijät määrittävät ikääntyneillä maahanmuuttajilla merkittävästi heidän kokonaisvaltaista hyvinvointia ja mahdollisuuksia ylläpitää sujuvaa arkea. Kielitaito on ikääntyneillä maahanmuuttajilla usein varsin heikkoa, mikä vaikeuttaa mm. tiedon saantia erilaisista palveluista, mikä puolestaan saattaa rajoittaa liikkumista ja kotoutumista asuinympäristöön.

Asunnottomat

Suurin osa asunnottomista on miehiä, mutta naisten osuus on hiukan kasvanut. Maahanmuuttajien asunnottomuus on hiukan vähentynyt. Syyt eri ryhmien asunnottomuuteen ovat erilaisia, kuten myös niiden poistamiseen vaikuttavat keinot. Asunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimenpideohjelman (AUNE) toteutetaan vuoden 2019 loppuun asti. AUNE-ohjelma on valikoitunut osastojen ehdotuksesta tasa-arvotyöryhmän tarkastelun kohteeksi. Tämän vuoksi se on esitetty tarkemmin myös yllä.

Y-säätiö on käynnistänyt STEA:n rahoituksella hankkeen, jolla tavoitellaan naisten asunnottomuuden vähentämistä ja asumispolkujen turvaamista useiden toimijoiden yhteistyöllä. Tavoitteena on löytää asunnottomuutta ehkäiseviä ratkaisuja esimerkiksi uusilla asumismalleilla ja kehittämällä erilaisia työmuotoja.

Romanit

Romanien asumistilanne on yleisesti ottaen parantunut. Tammikuussa 2018 valmistuneen selvityksen mukaan romanien asumisen yhdenvertaisuus on vahvistunut suhteessa pääväestöön. Romaniyhteisön sisäinen yhdenvertaisuus on kuitenkin heikentynyt. Selvityksen toimenpide-ehdotuksia toteutetaan valmistelussa olevan uuden ROMPO 2 -ohjelman kautta.

YM Raportteja 6 | 2018: [Romanien asumisen yhdenvertaisuuden seurantaselvitys](#)

Kehitysvammaiset ihmiset

Maaliskuussa valmistunut selvitys kehitysvammaisten ihmisten yhdenvertaisuudesta asumisessa osoittaa, että kehitysvammaiset eivät ole vielä yhdenvertaisessa asemassa muiden tuetuissa vuokra-asunnoissa asuvien kanssa, vaikka monia parannuksia on saatu aikaan. Kehitysvammaisten ihmisten yhdenvertaisuus asumisessa suhteessa muuhun väestöön on selvityksen perusteella edelleenkin heikko, ja täten tuore selvitys peräänkuuluttaa lisää mahdollisuuksia itsenäiseen asumiseen. Selvityksessä verrattiin valtion tuella rahoitettuja kehitysvammaisille henkilöille tarkoitettuja asuntohankkeita niin sanottuihin tavallisiin valtion tukemiin vuokra-asuntokohteisiin. Yhdenvertaisuuden toteutumista on arvioitu asumisen eri osatekijöiden, kuten asuntojen sijainnin, asumisen tunnuspiirteiden, asuntoja koskevien määräysten, vuokran ja verotuksen sekä asukkaiden päätöksentekomahdollisuuksien suhteen.

Yhdenvertaisuuden toteutumista estävät mm. resurssien puute kehitysvammaisten tarvitsemissa tukipalveluissa sekä työntekijöiden ja omaisten asenteet. Kehitysvammaisten asumispalveluista 2/3 on ryhmäkohteja, joissa asukkailla on omien asuntojen sijasta yleensä vain oma huone ja kylpyhuone. Yksilöllisyyttä ja yhdenvertaisia mahdollisuuksia asumiseen ei oteta riittävästi huomioon, vaan asumisen ratkaisuja toteutetaan edelleen järjestelmäkeskeisesti. Selvityksen tulosten mukaan jatkossa tulisi vahvemmin panostaa kehitysvammaisten ihmisten itsenäiseen asumiseen, tavalliseen asuntokantaan ja erilaisiin verkostopohjaisiin asumisen ja tuen ratkaisuihin. Kuntatasolla tarvitaan enemmän yhteistyötä sosiaalitoimen, asunto-toimen ja kaavoituksen sekä kuntien vuokratyöyhtiöiden ja muiden yleishyödyllisten vuokra-asuntoyhteisöjen kanssa. Lisäksi tarvetta on esimerkiksi pelastusviranomaisten, sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaviranomaisten sekä veroviranomaisten käytäntöjen ja ohjeiden yhdenmukaistamiseen ja niistä tiedottamiseen.

Kehitysvammaisten ihmisten asumisen yhdenvertaisuutta on edistetty vuosina 2010–2015 toteutetulla kehitysvammaisten asumisen ohjelmalla (Kehas), jossa on korostettu asumisen järjestämistä tavallisilla asuinalueilla ja yhä useammin tavallisissa asunnoissa. Valtioneuvoston vuonna 2012 tekemässä periaatepäätöksessä tavoitteeksi on asetettu, että vuoden 2020 jälkeen kukaan vammaisen henkilö ei asu laitoksessa.

YM Raportteja 12 | 2018: [Lisää asumisvaihtoehtoja ja valinnanvapautta – kehitysvammaisten ihmisten yhdenvertaisuus valtion tukemassa asumisessa](#)

Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajat ovat kantaväestöä heikommassa asemassa asuntomarkkinoilla muun muassa alhaisemman tulotason ja työllisyyden takia. Myös asuntomarkkinoilla toimimisen sekä asumisen ja sen käytäntöjen erilaisuus verrattuna lähtömaan tilanteeseen sekä tiedon saatavuus tuottavat haasteita maahanmuuttajien asumisessa. Nämä haasteet koskettavat erityisesti länsimaiden ulkopuolelta tulleita maahanmuuttajia. Maahanmuuttajat asuvat suomalaissyntyisiä tyypillisemmin vuokra-asunnossa, ahtaammin ja pienituloisemmilla postinumeroalueilla.

Maahanmuuttajien asumista tuetaan vahvistamalla monikieliseen asumiseen liittyvän tiedon saatavuutta. Asumistietoa niin maahanmuuttajille kuin maahan muuttota suunnitteleville löytyy useilla kielillä www.infopankki.fi sivustolta. Erityisesti maahanmuuttajatyötä varten on ARAn sivulle koottu asumiseen liittyvää ja asumista tukevaa materiaalia sisältäviä lähteitä, näiden kielivalikoima vaihtelee.

Asumisen tukijärjestelmien kehittäminen

Kohtuuhintaisista asunnoista on pulaa varsinkin pääkaupunkiseudulla ja muissa suurimmissa kasvukeskuksissa. Etenkin näillä seuduilla pienituloisten ja vähävaraisten kotitalouksien on vaikea löytää heille sopivia asumisratkaisuja. Sosiaalisen vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotannon tarkoituksena on yhdessä suoraan asukkaalle maksettavan asumistuen kanssa korjata tätä ongelmaa. Kaikkein vaikein tilanne on erityistä tukea asumisessaan tarvitsevilla ryhmillä (mm. asunnottomat, vammaiset henkilöt, mielenterveys- ja päihdekuntoutujat) sekä luottotietonsa menettäneillä henkilöillä, joilla valtion tukema asunto on useimmiten ainoa mahdollinen asumisratkaisu. Esimerkkinä toimenpiteestä, jolla on pyritty luomaan edellytyksiä kohtuuhintaisille asunnoille, voidaan mainita valmisteltu lakiesitys, jolla uudistettaisiin vuok-

ra- ja asumisoikeusasuntojen tuotantoa koskevaa pitkää 40 vuoden korkotukimallia (HE 12/2018 vp). Tarkoituksena on tukea kohtuuhintaisten, sosiaalisiin perusteisiin valituille asukkaille tarkoitettujen vuokra- ja asumisoikeusasuntojen rakentamista, hankintaa ja perusparantamista. Lisäksi korkotukilainoilla tuetaan erityisryhmien vuokra-asuntojen tuotantoa. Tavoitteena on kannustaa rakennuttajia toimimaan, jotta saadaan uusia kohtuuhintaisia asuntoja niitä tarvitseville.

Kulttuuriympäristö ja Lähiympäristö

Kulttuuriympäristöstrategian toimeenpano tehdään yhdenvertaisuutta ja osallistamista toteuttaen. Samoin tulee huomioida asuinympäristöjen kehittämisessä, että eri väestöryhmillä on erilaisia haasteita lähiympäristössä, esteitä liikkumisessa, vaikeuksia saada palveluja, turvattomuutta ja yksinäisyyttä. On tärkeää, että tulevassakin edistetään asuinympäristöjen kehittämistä eri väestöryhmien tarpeisiin sekä väestöryhmien osallistumisesta lähi- ja asuinympäristöjen suunnitteluun ja kehittämiseen.

Muutama lisämaininta nykytilan kartoituksessa tunnistetuista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusrajoitusten ja haasteista koskien rakentamista, talouden ja toiminnan suunnittelua, säädösten valmistelua ja hankkeiden läpivientiä, hallintoa ja viestintää, ilmastonmuutosta sekä kansainvälistä yhteistyötä.

Yllä olevat toimet valikoituivat tasa-arvotyöryhmän tarkasteluun siten, että myös niiden toteutumista tullaan jatkossakin seuraamaan. Näiden lisäksi kartoituksessa nousi esiin muutama muukin ympäristöministeriön politiikka-alan keskeinen toimi, jolla on merkitystä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäkökulmista esimerkiksi koskien rakentamista, hallintoa ja viestintää, ilmastonmuutosta sekä kansainvälistä yhteistyötä.

Rakentamiseen tarvitaan nykyään erilaisia lupia kuten rakennuslupa, toimenpidelupa, rakennuksen purkamislupa ja maisematyölupa. Toisinaan riittää ilmoitusmenettely. Eritasoiset luvat synnyttävät joltain osin tulkintaongelmia vaadittavasta luvasta, mahdollisesti vähentävät prosessien ennustettavuutta ja voivat vaarantaa pahimmillaan kuntalaisten yhdenvertaisen kohtelun. Samoin on tunnistettu, että yhdenvertaisuudessa voi olla puutteita rakennusvalvonnan erilaisten tulkintojen ja resurssien takia. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuteen on syytä tältä osin kiinnittää huomioita esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen valmistelussa. Rakentamismääräysten kokonaisuudistuksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että rakentamismääräysten tulkintoja yhdenmukaistamalla voidaan yhdenmukaistaa viranomais-toimintaa ja täten osin mahdollisesti edesauttaa yhdenvertaisuuden toteutumista yhteiskunnassa. Sen lisäksi, että on selkiytetty rakentamisen teknisiä vaatimuksia, valmistellaan erikseen tarvittavat ohjeet ja järjestään riittävää koulutusta uusista määräyksistä ja ohjeista. Esimerkiksi tarkoituksena on valmistella rakennusten esteettömyysohjeet ja varmistaa riittävä informaatio-ohjaus, koulutus ja yhteistyö.

Hallituksen esityksen laatimisohteet edellyttävät, että esityksen sukupuolivaikutukset arvioidaan. Niiden esitysten osuus, joissa sukupuolivaikutuksia tai esityksen kohdentumista on arvioitu, on koko valtioneuvoston tasolla ollut noin 15 % viime vuosien ajan. (v 2016: 15,3 %). Tämän vuoksi sukupuolivaikutusten arvioinnin kehittämistä ja kouluttamista on jatkettava. Sukupuolivaikutusten arviointia tukevia tekijöitä ovat mm. säädösvalmistelun kehittämishankkeet kuten Paremmat sääntelyn ohjelma ja valtavirtaistamiskoulutus, tasa-arvoasiantuntemuksen saatavuus, vaikutusarviointikoulutukset, ohjeet ja toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma. Estävistä tekijöistä voidaan todeta mm. tiedon, osaamisen ja ajan puute, säädöshankkeiden niukat resurssit ja aikataulujen kireys sekä puutteellinen vaikutusten arvioinnin osaaminen.

Lisäksi on todettu, että tarvitaan sukupuolten tasa-arvon perusteita yhteiskunnassa valottavia peruskoulutuksia, ministeriöiden teemoihin kohdennettua koulutusta ja tukea sekä menetelmällistä koulutusta. Säännösvalmistelun osana on aina pyrittävä selvittämään rajapinnat yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokysymyksiin, ja tätä työtä ympäristöministeriössä vakiintuneesti tehdään. Säännösvalmistelua koskien voi ajankohtaisista aihealueista esimerkinomaisesti mainita sen, että viimeksi haja-asutuksen jätevesien käsittelyä koskevassa säädöstyössä on pohdittu ihmisten yhdenvertaisuuskysymyksiä kuten kiinteistönomistajan kiinteistön sijainnin ja kiinteistöomistajan iän merkitystä. Muista keskeisistä hankkeista voisi nostaa esimerkiksi sen, että vesien ja merenhoidossa ja niiden toimeenpanossa on yhdenvertaisuus- ja tasa-arvonäköt huomioitu vaikutusten arvioinnin yhteydessä.

Lisäksi sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sisällyttämiseen hanke- ja ohjelmatyössä on aina parantamisen varaa. Hankkeet ovat luonteeltaan hyvin erilaisia eikä yhtä ainoaa oikeaa tapaa sisällyttää yhdenvertaisuutta- ja sukupuolten tasa-arvoa hankkeeseen ole olemassa. Esimerkiksi konkreettisempia tavoitteita voitaisiin paremmin sisällyttää ministeriön suunnitelmiin ja ohjausasiakirjoihin ja niiden saavuttamista voitaisiin myös mitata. Keskeisten hankkeiden osalta on huomioitava, että yleistason tavoite valtavirtaistamisesta hankkeen ohjausasiakirjoissa on tärkeä, koska se välittyy kaikille hankkeessa toimiville. Pelkkä tavoite ei kuitenkaan riitä, vaan sen pitäisi johtaa tavoitteiden asettamiseen, toimenpiteisiin, arviointiin ja seurantaan. Kaikkien hankkeiden rakenteissa on kohtia, joissa yhdenvertaisuus- ja sukupuolinäköt voidaan ottaa mukaan siten, että se liittyy osaksi hankkeen normaalia toimintaa. Hyviä käytäntöjä ovat esimerkiksi seuraavat:

- tasa-arvotavoitteen/yhdenvertaisuustavoitteen kirjaaminen hankkeiden tavoite- tai asettamisasiakirjoihin,
- sukupuolinäköt valtavirtaistamisen edellyttäminen hankkeen toimenpiteissä ja alahankkeissa,
- hankkeisiin osallistuvien perehdytys sukupuolinäköt/tasa-arvosta/yhdenvertaisuudesta,
- hankkeiden toteutukseen hankitaan tasa-arvo- ja tai yhdenvertaisuusasiantuntemusta,
- hankkeiden kohderyhmää ja vaikutuksia on tarkasteltu sukupuolinäköt/tasa-arvo/yhdenvertaisuusnäkökulmista ja
- ihmisiä koskevat taustatiedot ja seurantaindikaattorit eritellään sukupuolen mukaan.

Lisäksi toiminnan- ja talouden suunnittelussa olisi syytä painokkaammin huomioida tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat. Sosiaali- ja terveysministeriö selvittää vuosittain sitä, miten eri ministeriöt ovat onnistuneet kuvaamaan sukupuolten tasa-arvon kannalta merkityksellisiä toimenpiteitä talousarvioesityksessään. Valtiovarainministeriön vuoden 2018 ehdotuksessa talousarvioesitykseksi kaikilla ministeriöillä on yhteenvetotarkastelu, mutta sen laatu vaihtelee. Useimmat ministeriöt ovat kirjanneet ainakin yhden sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyvän tavoitteen. Lisäksi hieman alle puolet ministeriöistä on nostanut esiin vähintään yhden toimenpiteen valtavirtaistamisen tai sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

Kyselyssä korostui yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon merkitys alaisen hallinnon asiakaspalvelussa ja muutoinkin asiakaspalveluiden kehittämisessä. Ympäristöministeriössä on vuonna 2017 valmisteltu yhteistyössä tavoitteet maakuntauudistukselle ja alaisen hallinnon asiakaspalvelulle vuodelle 2022. Ohjauksen tavoitteeksi on linjattu: "Ohjauksessa etsitään taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästä tasa-arvosta." Eli sosiaalisen kestävyuden ulottuvuus merkitsee juuri yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon huomi-

oimista kaikessa ohjaustoiminnassamme jatkossakin. Kehittämishankkeita ja asiakaspalvelun kehittämistä ohjatessamme on jatkettava sen korostamista, että toimissa on otettava huomioon myös muu kuin digitaalisen palvelun mahdollisuus niiden ihmisten vuoksi, jotka varallisuuden, osaamisen, iän, vamman, tms. syyn vuoksi eivät sellaista pysty käyttämään. Myös jatkossa tämä asia pidetään mielessä ja sisällytetään ohjaukseen, esimerkiksi asiakaspalvelun tavoitteen vuodelle 2022 asia näkyi näin: ”Asiakkaita palvelemaan yhdenvertaisesti ja asiakaslähtöisesti ratkaisuja etsien. Ennakoiva yhteistyö on lähtökohta kaikessa asiakaspalvelussa. Digitaaliset palvelut ovat ensisijainen palvelumuoto. Tarvittaessa palvelut ovat saatavissa myös kasvokkain.” Lisäksi hallinnossa on tunnistettu alueellista yhdenvertaisuutta koskevia rajapintoja, joilla on merkitystä aluehallinnon ohjauksessa. Esimerkiksi resursseja suunnatessa tarkastellaan asiaa myös alueellisen jakauman näkökulmasta, vaikka se ei ole ensisijainen jakokriteeri. Resursseja pyritään kohdentamaan jatkossakin useammalle alueelle, eri puolille Suomea.

Viestinnässä tulee huomioida aktiivisesti jatkossakin tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Valtioneuvoston viestintäsuosituksen mukaisesti viestinnän tulee pohjautua perusoikeuksiin, kuten kansalaisten yhdenvertaisuuteen, osallistumis- ja vaikuttamisoikeuksiin sekä oikeuteen omaan kieleen ja kulttuuriin. Kansalaisilla, yhteisöillä ja yrityksillä on oltava yhdenvertainen mahdollisuus muodostaa kokonaiskuva käsiteltävästä asiasta. Esteettömillä ja saavutettavilla verkkopalveluilla varmistetaan kansalaisten yhdenvertaiset mahdollisuudet toimia ja osallistua. Viestinnän tulee olla myös kielellisesti mahdollisimman tasapuolista: keskeisen aineiston on oltava saatavilla sekä suomeksi että ruotsiksi, ja myös saamenkielisten ja viittomakielisten kielelliset oikeudet tulee huomioida viestinnässä. Ministeriössä on tunnistettu, että kielellistä tasa-arvoa voisi parantaa, erityisesti ruotsinkielistä väestöä ajatellen. Lisäksi on tunnistettu, että Suomessa asuvien ja oleskelevien ulkomaalaisten tiedonsaannin turvaaminen edellyttää viestintää yhä useammalla vieraalla kielellä. Viestinnässä huomioidaan myös yleiskieltä yksinkertaisemmän viestinnän tarve, esimerkiksi käyttämällä selkokieltä. Ympäristön tilaa ja ympäristöön liittyvää päätöksentekoa koskeva tieto tulisi olla jatkossakin avointa. Julkisen hallinnon digiperiaatteet pyrkivät muiden tavoitteiden ohella myös yhdenvertaisuuteen. Avoin tieto ja asiakaslähtöiset, helppokäyttöiset ja turvalliset palvelut mahdollistavat kaikille ympäristöön liittyvien ilmiöiden tarkastelun, seuraamisen ja osallistumismahdollisuuden. Ministeriön verkkopalveluita kehitetään jatkuvasti saavutettavammiksi ja esteettömämmiksi. Kuten nyt niin myös tulevassa varmistetaan, että ympäristötietoa on avattu avoimesti saataville. Lisäksi myös jatkossa varmistetaan verkkosivujen esteettömyys eli se, että ministeriön eri viestintäkanavat ovat kaikkien väestöryhmien saatavilla. Tärkeää on, että viestintähankkeissa on nykyistä järjestelmällisemmin tunnistettava ja huomioitava tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymykset. Järjestelmien ja palveluiden kehittämisessä tulisi kiinnittää suurempaa huomiota helppokäyttöisyyteen, tietoturvaan (erityisesti henkilörekisterikysymyksissä) ja digiperiaatteiden noudattamiseen.

Erinäisten tutkimusten perusteella voidaan todeta ilmastomuutosten vaikutusten kohdistuvan erityisesti naisiin. Tällaiseen johtopäätös esitetään esimerkiksi seuraavassa artikkelissa ”Climate change 'impacts women more than men' <http://www.bbc.com/news/science-environment-43294221> , By Mary Halton , BBC News, science reporter”. Artikkelin mukaan esimerkiksi naisten ja miesten erilaiset roolit saattavat asettaa naiset haavoittuvaisempaan asemaan miehiin nähden, kun alueella iskee tulva. Toisaalta esimerkiksi Afrikassa ongelmia saattaa aiheuttaa esimerkiksi tietyn vesilähteen kuivuminen; kun kuivakaudet tulevat entistä pidemmiksi, naiset joutuvat tekemään enemmän töitä pitääkseen perheistään huolta. Lisäksi samaisen artikkelin mukaan esimerkiksi Louisianassa hurrikaani Katrinan (2015) jälkeen tulvien vaikutukset iskivät rajuimmin juuri afroamerikkalaisiin naisiin, joista iso osa oli yksinhuoltajaperheitä. Lisäksi

artikkelissa esitetään, että tsunamieista (2004, Sri Lanka, Indonesia and Intia) selviytyi enemmän miehiä kuin naisia suhteen ollessa noin 3:1. Mahdolliseksi syiksi on esitetty esimerkiksi uimataitojen eroja miesten ja naisten välillä sekä se, että naisilla saattaa mennä huomattavasti enemmän varautumisajasta siihen, että he etsivät lapsiaan. Naisten aseman vahvistaminen on tärkeä osa ilmastotyötä ja huomioituna myös Pariisin ilmastopöytäkirjassa.

Yhdenvertaisuuden ja sukupuolinäkökulman vahvistamista jatketaan myös ministeriön kansainvälisessä toiminnassa. Tämän merkitys korostui kyselyssä. Ympäristöministeriö edistää kansainvälisessä yhteistyössä ja EU:ssa yhdenvertaisuutta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa. Lähtökohtana on esitellä Suomea yhdenvertaisena ja tasa-arvoisena maana, jossa jokaisella ihmisellä on esimerkiksi sukupuolesta riippumatta samat oikeudet ja mahdollisuudet. YK-politiikassa Suomi profiloituu korkealla tyttöjen oikeuksien puolestapuhujana sekä sukupuolten välisessä tasa-arvossa. Esimerkiksi Suomi on profiloitunut vahvasti ilmastoneuvotteluissa sukupuoliasioissa. Nämä ns. gender-tavoitteet liittyvät Suomen kehityspoliittisiin tavoitteisiin ja niiden edistämiseksi UM:llä on vastuurooli. Ympäristöministeriö tukee vahvasti tätä UM vetoista työtä. YK:n kestävä kehitys Agenda 2030 -tavoitteiden toteuttamisessa otetaan huomioon sukupuolinäkökulman vahvistaminen sekä sukupuolten tasa-arvoa koskevan erillistavoitteen kirjaukset.

Kansainvälisessä yhteistyössä naisten ja miesten tasapainoinen rooli asiantuntijatyössä, esimerkiksi neuvottelukuntien kokoonpanoissa, on vahva viesti tasa-arvon toteutumisesta Suomessa. Ministeriössä on tunnistettu, että Suomen neuvottelukuntien nimeämisissä voidaan edistää tasa-arvon toteutumista ja että Suomen neuvotteluvaltuuskuntien kokoonpanoissa olisi hyvä löytää enemmän tasapainoa nais- ja miesedustajien välillä. Nykyisellään enemmistö nimetyistä asiantuntijoista on naisia. Käytännössä on kuitenkin huomattava, että Suomella ei ole varaa valita asiantuntijoita neuvottelukuntiin sukupuolen perusteella, vaan nimeämisessä on merkityksellistä ensi sijassa asiantuntemus. Usein riittävän asiantuntemuksen omaavia henkilöitä kulloisenkin käsiteltävänä olevan substanssialueen osalta ei ole kuin yksi tai korkeintaan muutama. Mutta jos vaihtoehtoja on useita, on perusteltua nimeämisessä (esim. valtuuskunnat) pyrkiä edistämään tasapuolista jakaumaan mies- ja naisedustajien välille. Esimerkiksi neuvottelukuntien nimeämispöytäkirjoissa voisi laajemmin kehottaa viranomaisia huomioimaan tasa-arvonäkökulmaa, jos ja kun tiedossa on, että relevantin asiantuntemuksen omaavia henkilöitä on useampia.